

**BANGLADEŞ – MYANMAR DENİZ ALANLARININ
SINIRLANDIRILMASI DAVASI IŞIĞINDA ULUSLARARASI
DENİZ HUKUKU MAHKEMESİ'NİN KURULUŞUNA İLİŞKİN
BİR DEĞERLENDİRME**

*An Examination on The Foundation of the International Tribunal for the
Law of the Sea in the Light of Bangladesh-Myanmar Maritime Delimitation
Case*

Merve ERDEM*

ÖZET

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ile kurulan Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, deniz hukukunda uzman, yeni bir yargı mercii olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası Adalet Divanı'nın bugüne kadar verdiği kararların yaklaşık dörtte birinin deniz hukukuna ilişkin olduğunu göz önüne alacak olursak, deniz hukukunda uzman bir mahkemenin kurulması, Divan'ın iş yükü açısından önem arz etmektedir. Ancak iş yükü nedeniyle hâsıl olan uzmanlaşma ihtiyacı karşısında Mahkeme'nin kurulması, olumsuz eleştirileri de beraberinde getirmektedir. Söz konusu olumsuz eleştiriler genel olarak, yeni bir yargı mercii'nin kuruluşunun uluslararası hukukta parçalanmaya, içtihat farklılaşmasına ve diğer uluslararası yargı mercileri arasında yargı yetkisi çatışmasına sebep olma ihtimali hususlarında yoğunlaşmaktadır. Nitekim Mahkeme'nin kuruluşundan bu yana, gemi ve mürettebatın salıverilmesi ve ihtiyati tedbir kararları vermesi de, Mahkeme'nin etkisiz olduğu yorumuna neden

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı

olmaktadır. Mahkeme'nin 2012 yılında verdiği *Bangladeş- Myanmar Deniz Alanlarının Sınırlandırılması Kararı* ise, önceki faaliyetlerinden farklı olarak, deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin ilk karardır. Çalışmanın amacı, Mahkeme'nin işbu kararı ışığında, kararda kullandığı sınırlandırma yöntemini ve sınırlandırmaya ilişkin açıklamalarını ele alarak, Mahkeme'ye ilişkin yapılan tartışmaları değerlendirmektir.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, deniz alanlarının sınırlandırılması, uluslararası hukukta parçalanma, yargı yetkisi çatışması, içtihat farklılaşması.

ABSTRACT

International Tribunal for the Law of the Sea, established by 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea, appears before us as a new international judicial institution which specialises on the law of the sea. Considering the fact that almost one quarter of the cases of International Court Justice are on the law of the sea, establishment of a new judicial institution specialises on the law of the sea has importance on workload of the Court. However, establishment of the Tribunal, in the face of specialisation need caused by workload, has brought along negative criticism on the Tribunal, too. Aforementioned negative criticisms are generally focused on fragmentation of international law, differentiation of jurisprudence and conflict on jurisdiction of different international judicial institutions. Hence, since the establishment of the Tribunal, handling with orders on the prompt release of vessels and crews and provisional measures are caused the Tribunal to be called insufficient. As for Bangladesh-Myanmar Maritime Delimitation Judgment rendered by the Tribunal in 2012, being different from former activities of it, is the first judgment of the Tribunal on the maritime delimitation. The aim of the study is to examine discussions on the Tribunal via considering the aforementioned judgment, delimitation methodology of the judgment and reasoning on the delimitation of the Tribunal in detail.

Keywords: International Court of Justice, International Tribunal for the Law of the Sea, maritime delimitation, fragmentation of international law, conflict on jurisdiction, differentiation of jurisprudence.

A. GİRİŞ

Uluslararası hukukun kapsamının genişlemesi ve etkinliğinin artırılması çabası, uluslararası hukukta uzmanlaşmayı doğurmuş¹ ve söz konusu uzmanlaşmanın vücut bulduğu alanlardan biri de deniz hukuku olmuştur.

Deniz hukukunun özel bir alan olarak yapılandırılması, özellikle Deniz Hukuku Konferansları ile gerçekleştirilmiştir. İlk olarak 1956 yılında yapılan I. Deniz Hukuku Konferansı'nın 1958 yılında sona ermesiyle birlikte, Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri imzalanmıştır.² I. Deniz Hukuku Konferansı ile anlaşmaya bağlanan hususların, yeniden düzenlenmeyi gerektirecek kadar değiştiğinin görülmesi, 1960 yılında II. Deniz Hukuku Konferansı'nın yapılmasını sağlamıştır. II. Deniz Hukuku Konferansı'nda da çözülmesi istenen hususlar bakımından netice alınamaması, konuya ilişkin yeni bir Konferansı beraberinde getirmiştir. III. Deniz Hukuku Konferansı olarak düzenlenen işbu son konferans yüz elli devleti aşan katılımı ve dokuz yıl süren çetrefilli müzakere dönemi sonucunda, yeni bir metin oluşturulması ile neticelenmiştir.³

III. Deniz Hukuku Konferansı neticesinde akdedilen 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi⁴, Birleşmiş Milletler nezdinde yapılan en önemli antlaşmalardan biri olarak nitelendirilmektedir.⁵ 1994 yılında yürürlüğe giren Sözleşme, bir önceki konferanslarda tartışmalı olan hususları düzenlemesinin yanında, yeni kurumlar getirmiştir. Uluslararası Deniz

¹ Akçapar, Burak. (2009). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde Deniz Hukuku Uluslararası Mahkemesi. Prof. Dr. Oral Sander'e Armağan, C. 51, No: I- 4, s. 37.

² Söz konusu Konferans'ta akdedilen sözleşmeler Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi, Kıta Sahaneliği Sözleşmesi, Açık Deniz Sözleşmesi ve Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması Hakkında Sözleşme; Türkçe metin için bkz. Gündüz, Aslan, (2009). *Milletlerarası Hukuk* (5.bs.). İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.Yayımları, s. 331- 354.

³ Noyes, John. (1999). The International Tribunal For the Law of the Sea. *Cornell International Law Journal*, Vol. 32, s. 114; Marltel, Elizabeth A. (1998). Looking Back to See Ahead: UNCLOS III and Lessons for Global Commons Law. Ku, Charlotte – Dieahl, Paul (Ed.), *International Law, Classic and Contemporary Reading* içinde. USA: Lynne Rienner Publishers, s. 445.

⁴ Bundan sonra 1982 BMDHS olarak anılacaktır.

⁵ Tuerk, Helmut. (2008-2009). The Contribution of the International Tribunal for The Law of the Sea. *Penn State International Law Review*, Vol. 26, s. 290.

Yatağı Otoritesi, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi⁶ ve Kıta Sahanelığı Sınırı Komisyonu bunlara örnek olarak gösterilebilir.⁷

1982 BMDHS ile oluşturulan yeni kurumlar arasında görüldüğü üzere, Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi⁸, mevcut uluslararası yargı kurumlarına alternatif, deniz hukukunda uzman yeni bir mahkeme olarak karşımıza çıkmaktadır. Deniz hukukuna ilişkin davaların Uluslararası Adalet Divanı⁹ ile Hakem Mahkemesi tarafından çözüme kavuşturulduğunu ve Divan'ın önüne giden davaların yaklaşık dörtte birinin deniz hukukuna ilişkin olduğunu¹⁰ göz önüne alacak olursak, işbu Mahkeme, Sözleşme'nin uluslararası topluma kazandırdığı en önemli yeniliklerden biri olarak ifade edilmektedir.¹¹ Ancak Mahkeme'nin kuruluşu, önemli bir yenilik olarak addedilse de, çalışmamızın ilerleyen kısımlarında da ele alacağımız üzere, beraberinde pek çok tartışmayı getirmiştir.

Bugüne kadar, geminin salıverilmesi ve ihtiyati tedbir gibi, 1982 BMDHS ile zorunlu olarak yetkilendirildiği uyuşmazlıklara bakan Mahkeme, önüne Bangladeş ve Myanmar tarafından getirilen davada, deniz hukukunun en önemli uyuşmazlıklarından biri olan sınırlandırma meselesini karara bağlamıştır.¹² Çalışmamızın amacı, Mahkeme'nin sonuçlandırdığı söz

⁶ İngilizce orijinal ismi “International Tribunal for Law of the Sea” olan Mahkeme'nin adına ilişkin Türkçe çevirilerinde farklılığa rastlamak mümkündür. Örneğin Türkçe kaynaklar arasında Akçapar, Mahkeme'nin İngilizce ismini Deniz Hukuku Uluslararası Mahkemesi olarak çevirmiştir. Ancak Türk doktrininde de ağırlıklı olarak kullanıldığı üzere biz de Mahkeme'nin ismini “Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi” şeklinde ifade etmeyi uygun buluyoruz.

⁷ Aksar, Yusuf. (2007). *Evrensel Yargı Kuruluşları*. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 97; Özman, Aydoğan. (2006). *Deniz Hukuku I*. Ankara: Turhan Kitapevi, s. 91; Tuerk, s. 291.

⁸ Bundan sonra Mahkeme olarak anılacaktır.

⁹ Bundan sonra Divan olarak anılacaktır.

¹⁰ Divan'ın önüne gelen uyuşmazlıkların listesi için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3> [15.01.2015].

¹¹ Akkutay, Berat Lale. (2012). *1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Çerçevesi'nde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 104.

¹² Mahkemenin yapısı ve yargı yetkisine ilişkin literatürde pek çok eser yazılmıştır. Dolayısıyla işbu çalışmada Mahkeme'nin yargı yetkisinin ayrıntılı ele alınmasının gerekliliği olmadığı kanaatinde olmakla birlikte, özellikle maddi yargı yetkisine ilişkin kısa bir açıklama yapmanın faydalı olacağını düşünmekteyiz.

1982 BMDHS uyuşmazlıkların zorunlu çözüm yöntemleri kapsamında, 1982 BMDHS'nin uygulanması ya da yorumlanmasından doğan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlık taraflarının seçimi halinde Mahkeme'nin yargı yetkisinden söz etmek mümkün olacaktır. Taraflar 1982

konusu uyuşmazlıktan yola çıkarak, Mahkeme'nin kuruluşuna ilişkin getirilen eleştirileri ele almaktır.

BMDHS'nin uygulanması ya da yorumlanması bakımından doğacak olan uyuşmazlıkların çözümü için Mahkeme'yi yetkilendirebilecekleri gibi, Sözleşme'nin 297 ve 298. maddeleri uyarınca, bazı uyuşmazlıkların çözümü bakımından istisna getirebileceklerdir.

Tarafların tercihine bırakılan seçim dışında, Mahkeme'nin zorunlu ve münhasıran yetkili olduğu uyuşmazlıklar da söz konusudur. Bunlar, Sözleşme'nin 290. maddesi uyarınca ihtiyati tedbir kararı, 292. maddesi uyarınca gemi ve mürettebatın salıverilmesi başvurusu ve Sözleşme'nin XI. kısmında düzenlenen Alan ile ilgili uyuşmazlıklardır.

İhtiyati tedbir kararı için, uyuşmazlığın tarafı olan devletin haklarını korumak veya deniz dibi çevresine ciddi zarar verilmesini önlemek amacıyla ve uyuşmazlığın yetkili olduğu mahkeme esasa girmeden önce başvurulabilir. Söz konusu hususa ilişkin başvurulabilecek yargı yeri Divan olabileceği gibi, Mahkeme de olabilir. Taraflar, ilgili uyuşmazlığı Hakem Mahkemesi'ne götürdülerse, Hakem Mahkemesi kurulana kadar ilgili hususlarda tedbir alınmasını, Divan'dan ya da Mahkeme'den talep edebilirler. Ancak Saha ile ilgili uyuşmazlıklarda taraflar yetkili merci üzerinde anlaşamazlarsa, uyuşmazlık zorunlu olarak Deniz Yatağı Uyuşmazlıkları Dairesi'nin, dolayısıyla da Mahkeme'nin yetkisine girecektir. Gemi ve mürettebatın salıverilmesi kararı başvurusu için uyuşmazlık ise, bir devletin yetkilileri, başka bir taraf devletin bayrağını taşıyan bir gemiyi tutuklatmış olmasına ve tutuklamayı yapan devletin makul bir tazminatın veya diğer bir mali güvencenin yatırılması üzerine gemiyi ve personelini derhal serbest bırakılmasını öngören sözleşme hükümlerine uymamaya ilişkin olmalıdır. Söz konusu şartlar gerçekleşmişse, salıverilme sorunu tarafların üzerinde mutabık oldukları bir yargı merciine veya tutuklama tarihinden itibaren on gün içinde böyle bir anlaşmaya varılmamışsa, tutuklayan devletin 287. madde uyarınca yetkilendirdiği yargı merciine ya da Mahkeme'ye götürülür. Görüldüğü üzere, uyuşmazlık tarafları Sözleşme uyarınca yaptıkları bildirimde Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul ettiklerini beyan etmemişlerse bile, Mahkeme'nin konuya ilişkin yargı yetkisinin olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Yukarıda açıklanan uyuşmazlıklar yanında Mahkeme'nin yargı yetkisi, gerek Sözleşme'nin 288. maddesi gerek Statü'nün 21. maddesinde öngörüldüğü üzere, sadece 1982 BMDHS'den doğan değil, Mahkeme'nin yetkilendirildiği diğer uluslararası antlaşmalar bakımından da söz konusu olacaktır.

Son olarak Mahkeme'den danışma görüşü de istenmesi söz konusu olabilmektedir. Mahkeme'nin usul kurallarının düzenlendiği metnin 138. maddesinde, 1982 BMDHS ile ilgili yapılan bir uluslararası anlaşmanın Sözleşme'ye uygunluğu ile ilgili danışma görüşü istenebilmesi mümkündür. Ancak söz konusu organ yapılan anlaşma ile Mahkeme'den danışma görüşü istemek bakımından yetkilendirilmiş olmalıdır.

Mahkeme'nin yargı yetkisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Akçapar, s. 32- 36; Akkutay, s. 135- 149; Aksar, s. 103- 114; Batır, Kerem. (2008). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Uyarınca Uyuşmazlıkların Çözümü: Mox Plant Davası ve Yargı Yetkilerinin Örtüşmesi. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C. 4, No: 16, s. 58- 61; Gaertner, Marianne P. (1981- 1982). The Dispute Settlement Provisions of the Convention on the Law of the Sea: Critique and Alternatives to the International Tribunal for the Law of the Sea. *San Diego Law Review*, Vol. 19, s. 580- 586; Keskin, Funda. (1998). 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nden Doğan Sorunların Çözülmesinde Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi. *AÜSBFD*, 53(1), s. 186- 196; Tuerk, s. 291- 298.

İşbu amaçla öncelikle Mahkeme'nin kuruluşuna ilişkin tartışmalara yer verilecektir. Devam eden başlıklarda ise, Bangladeş- Myanmar Deniz Alanlarının Sınırlandırılması uyuşmazlığı incelenerek Mahkeme'nin kuruluşuna ilişkin tartışmalar, Mahkeme'nin kullandığı sistematik ve verdiği karar göz önüne alınarak değerlendirilecektir.

B. ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU MAHKEMESİ'NİN KURULUŞUNA İLİŞKİN TARTIŞMA VE ELEŞTİRİLER

I. Genel Olarak

Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin kuruluşu, gereksiz olduğu ve uluslararası hukukun parçalanması riskini doğurduğu gerekçesiyle pek çok olumsuz eleştiriye konu olmuştur.¹³ Ancak olumsuz eleştirilerin yanında, kuruluşunun da desteklendiği görülmektedir. Mahkeme'nin uluslararası hukukta uzmanlaşma ihtiyacını karşıladığı ve aynı zamanda Divan'a duyulan güvensizlik Mahkeme'nin kuruluşunun desteklenmesine yol açan nedenlerdendir.¹⁴

Mahkeme'nin, Divan'ın varlığına rağmen kurulması, III. Deniz Hukuku Konferansı'nın temel tartışma konularından biri olmuştur. Özellikle uyuşmazlıkların çözümü yönteminin tartışılması aşamasında, gelişmekte olan devletler Divan'ı, yargı yetkisi, yapısı ve üyeleri bakımından eleştirmişlerdir. Örneğin Küba, Sözleşme'yi onay aşamasında, Sözleşme'nin 287. maddesi uyarınca uyuşmazlıkların çözümünde hangi yargı merciini benimsediğini değil, direkt Divan'ın yargı yetkisini kabul etmediğini bildirmiştir.¹⁵ Aynı şekilde yeni kurulan yargı merciinin, kişi bakımından yargı yetkisinin geniş tutulması oldukça olumlu karşılanmıştır. Divan'a yalnızca devletlerin dava götürebilmesi hususu göz önüne alındığında, bazı hukuki uyuşmazlıkların çözümü bakımından devlet dışında çok-uluslu şirketlerin ya da bireylerin de başvurabileceği yargısal bir merciin varlığının gerektiği ifade edilmiştir.¹⁶

¹³ Tuerk, s. 316.

¹⁴ Merills, J.G. (2000). *Internertional Dispute Settlement*. USA: Cambridge University Press, s. 185.

¹⁵ Klein, Natalie. (2005). *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. USA: Cambridge University Press, s. 54, dn. 91'den atfen.

¹⁶ Akkutay, s. 53; Keskin, s. 187; Klein, s. 54- 55; Noyes, s. 119.

Buna karşılık uyuşmazlıkların çözümü mercii olarak Divan'ın başvurulması gereken münhasır organ olması gerektiğini ifade eden devletlere de rastlamak mümkündür. Söz konusu görüşü savunan devletlerin temel çıkış noktası; Divan'ın hâlihazırda deniz hukuku uyuşmazlıklarında pek çok karara imza atmış olmasıdır. Ayrıca yeni bir yargı mercisinin kurulması, yeknesaklığı bozacak ve birbiri ile çelişen kararların alınmasına yol açacaktır.¹⁷

Konferans esnasında devletler arasında süregelen söz konusu tartışma, doktrine de yansımıştır. Divan'ın, bugüne kadar uluslararası deniz hukukunun yorumlanması ve hatta gelişiminde merkezi bir rol oynaması karşısında, deniz hukukunda uzman yeni bir mahkemenin kurulması; iki yargı mercii arasında bundan sonraki yargı yetkisi paylaşımı ve işbu iki yargı mercii içtihatlarının deniz hukukunun gelişimine muhtemel etkileri konusunda farklı görüşlerin nüksetmesine sebep olmuştur.¹⁸

II. Mahkeme'nin Kuruluşunu Destekleyen Yaklaşımlar

Mahkeme'nin kuruluşunu destekleyen yaklaşımlar bakımından, uluslararası hukukun içeriğinin hem genişlediği hem de derinleştiği bir dönemde, deniz hukuku uyuşmazlıklarını çözmekle görevlendirilmiş bir yargı mercisinin kurulmasının uluslararası toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşıladığı ifade edilmektedir.¹⁹ Özellikle belirli konuda uzmanlaşmış mahkemelerin daha doğru ve tarafları tatmin edici kararlar verebileceği de belirtilmektedir. Mahkeme'nin kuruluşunun, uyuşmazlıkların çözümü prosedürü bakımından devletlere yeni imkânlar sunduğu; uluslararası mahkemelerin uzmanlaşmasına, uluslararası hukukun hem maddi hukuk hem de usul hukuku bakımından bölümlere ayrılmasına katkı sağlayacağı savunulmaktadır.²⁰

¹⁷ İsviçre, Danimarka, İsveç, Türkiye, Nijerya, Uruguay söz konusu devletlere örnek gösterilebilir. Bkz. Akkutay, s. 53; Keskin, s. 187.

¹⁸ Batir, s. 76; Noyes, s. 111.

¹⁹ Uluslararası Adalet Divanı eski başkanı H.E Rosalyn HIGGINS tarafından Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin kuruluşunun 10. Yıldönümünde yapılan konuşma için bkz. <http://www.icjj.org/court/index.php?pr=1880&pt=3&p1=1&p2=3&p3=1> [15.01.2015].

²⁰ Boyle, Alan. (1997). Dispute Settlement and the Law of Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, Iss.1, s. 37.

Mahkeme'nin kuruluşunu destekleyen yazarlar, Mahkeme'ye başvurabilecek taraf ehliyetine haiz kişilerin, Divan'a nazaran daha çeşitli olması sebebiyle, Mahkeme'nin önemli bir kurum olduğunu ifade etmektedirler. Bunun yanında, Mahkeme'nin yeni kurulmuş olması dolayısıyla sahip olduğu iş yükü bakımından, önüne gelen davaları, daha çabuk ve etkili sonuçlandırmasının söz konusu olabileceği ileri sürülmektedir.²¹

Söz konusu yaklaşımı benimseyen yazarlar ayrıca, uluslararası hukukun parçalanması ve içtihatların farklılaşması meselesinin abartıldığını ifade etmektedirler.²² Mahkeme'nin kararlarında uluslararası hukuku uygulayacağı, Divan ile aynı kıstasları esas alacağı, çünkü Mahkeme'nin de Divan gibi, 1982 BMDHS ve genel uluslararası hukuk kurallarını esas almak zorunda olduğu vurgulanmaktadır. Bu bakımdan Mahkeme'nin yapıcı bir rekabet ortamı yaratarak uluslararası deniz hukukunun gelişimine canlılık ve katkı sağlayacağı belirtilmektedir.²³

İlgili yazarlara örnek olarak gösterilebilecek *Tuerk'e* göre, deniz hukuku, özel bir alan olarak dönüşümünü zaten çok daha önce gerçekleştirmiştir. Ayrıca *Tuerk*, Mahkeme'nin, halihazırda deniz hukukuna ilişkin gelişmeleri diğer mercileri dikkate almak suretiyle takip edeceğini ifade etmiştir.²⁴ *Boyle* de, Mahkeme'nin Divan'dan farklı kararlar vermeyeceği görüşündedir. Gerekçe olarak da, Mahkeme'nin kurulmasından önce de varlığını sürdüren farklı yargı mercilerinin – Divan ve Hakem Mahkemesi- birbiriyle uyumlu kararlar vermesini, göstermiştir.²⁵

Son olarak, Mahkeme'nin kuruluşunu destekleyen bazı yazarlar zorunlu yargısal çözüm yöntemleri kapsamında, tahkimin varlığını eleştirmektedirler. Buna göre, tahkim her zaman daha pahalı ve oluşturulması için belli aşamaların öngörüldüğü bir yapıdır. Yani hâlihazırda kurulmuş ve atanmış yargıçlardan oluşan Divan ya da Mahkeme ile benzerlik göstermemektedir. Ayrıca, her bir tahkimin her somut olay için

²¹ Akkutay, s. 105; Noyes, s. 111.

²² Tuerk, s. 316.

²³ Akçapar, s. 39; Keskin, s. 204; Churchill, R.R- Lowe, A.V. (1985). *The Law of the Sea*. UK: Manchester University Press, s. 416.

²⁴ Tuerk, s. 316.

²⁵ Boyle, s. 41.

kuruluyor ve hakemlerin her somut uyuşmazlıkta değişiyor olması dolayısıyla, Sözleşme'nin yorumunda farklılıkların ortaya çıkması riski bulunmaktadır. Bunun yanında uyuşmazlıkların çözümü yöntemleri bakımından çoğu uyuşmazlığın tahkime gitmesi Sözleşme'nin *raison d'etre*'sine aykırıdır. 1982 BMDHS'nin 288. maddesinde öngörülen, bildirim yapmayan tarafların tahkimi kabul etmiş sayılacağına ilişkin düzenlemenin, değiştirilerek Tahkim yerine Mahkeme olması gerektiği ifade edilmektedir.²⁶

III. Mahkeme'nin Kuruluşunu Olumsuz Eleştiren Yaklaşımlar

Uluslararası Adalet Divanı'nın eski başkanı *Shigeru ODA'nın* da içinde olduğu bir grup hukukçu, Mahkeme'nin kuruluşuyla, deniz hukukunun uluslararası hukuktan ayrılacağı, Divan'ın Birleşmiş Milletler sisteminin merkezi yargı mercii olma konumunu sarsacağını savunmaktadır.²⁷ Aynı şekilde *Gaertner* de, Mahkeme'nin kuruluşunun, uluslararası yargı mercilerinin meşruluğunu zayıflatacağını ifade etmektedir.²⁸

Mahkeme'nin kuruluşuna ilişkin getirilen bir ikinci eleştiri ise, yeni mahkemenin varlığının, uluslararası hukukta parçalanmaya yol açması, yargı yetkisinde çatışmaya ve yargı içtihatlarında farklılaşmaya sebep olma ihtimalidir.²⁹ Söz konusu sorun, salt farklı yargı mercilerinin değişik kararlar vermesinden değil, içtihadı birleştirecek bir üst yargı mercisinin, uluslararası hukuk sistemi içinde bulunmamasından dolayı vücut bulabilecektir.³⁰ Aynı

²⁶ İlgili görüş için bkz. Churchill, Robin. (2009). Some Reflections on the Operation of the Dispute Settlement System of the UN Convention on the Law of the Sea. Freestone, David-Barnes, Richard- Ong, David (Ed.) *The Law of the Sea: Progress and Prospects* içinde. USA: Oxford University Press, s. 398.

²⁷ Bkz. Caminos, Hugo. (2013). The Growth of Specialized International Tribunals and the Fears of Fragmentation of International Law. Boschiero, Nerina- Scovazzi, Tullio- Pitea, Cesare- Ragni, Chiara (Ed.) *International Courts and the Development of International Law Essays in Honour of Tullio Treves* içinde. The Netherlands: Springer, s. 56.

²⁸ Gaertner, s. 593.

²⁹ Akkutay, s. 56; Gaertner, s. 593; Kingsbury, Benedict. (1999). Foreword: Is the Proliferation of International Courts and the tribunals a Systemic Problem? *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol. 31, s. 683; Klein, s. 55; Noyes, s. 111; Treves, Tullio. (1998- 1999). Conflicts Between The International Tribunal for the Law of the Sea and The International Court of Justice. *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol.31, s. 810.

³⁰ Akçapar, s. 39; Batir, s.71; Erasmus, Gerhard. (1986). Dispute Settlement in The Law of the Sea. *Acta Juridica*, s. 25; Dipla, Haritini. (2006). The Role of ICJ and the International

zamanda uluslararası hukuku uygulayan ve yorumlayan birden fazla yargı merciinin varlığı, ilgili merciler arasında koordinasyon sorununa yol açabilecektir. İşbu sorun da yargı mercilerinin özerk/bağımsız yapısından kaynaklanmaktadır.³¹

Oda'ya göre, deniz hukukunun gelişiminin uluslararası hukukun genel kurallarından ayrılması ve farklı bir yargı merciinin yetkisine verilmesi, uluslararası hukukun en temel yapısının bozulmasına yol açabilecektir.³² Uluslararası alanda pek çok yargı merciinin faaliyet göstermesinin, söz konusu yargı mercilerinin vereceği kararlar arasında çelişkiye neden olma riski taşıdığı³³, dolayısıyla da *Oda*'nın eleştirilerinin önemli bir gerçeğe ışık tuttuğu ifade edilmektedir.³⁴ Yine aynı şekilde Divan eski başkanlarından *Schwebel'in* 1999 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, uluslararası yargı mercilerinin çoğalmasının aralarında çatışmaya ve Divan'ın dava sayısında azalmaya sebep olabileceği belirtilmiştir.³⁵ Bir sonraki yıl yine Divan eski başkanı *Gulliaume'in* yaptığı konuşmada da, uluslararası yargı mercilerinin sayısının artmasının uluslararası hukukun bütünlüğünü ve devletlerarası ilişkilerdeki rolünü zedeleyebileceği konusu gündeme getirilmiştir.³⁶

Mahkeme'nin varlığına ilişkin bir diğer tartışma da, yargı yetkisi bakımından çatışmaya yol açma ihtimalidir. Söz konusu tartışmayı yürüten

tribunal Law of the Sea in the Progressive Development of the Law of the Sea. Strati, Anastasia- Gavouneli, Maria- Skourtoss, Nikolaos (Ed.), *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea* içinde. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, s. 250.

³¹ Bennouna, Mohamed. (2012). How to Cope with the Proliferation of International Courts and Coordinate Their Action. Cassese, Antonio (Ed.), *Realizing Utopia: The Future of International Law* içinde. 06.05.2014 tarihinde <http://www.oxfordscholarship.com/> adresinden erişildi.

³² Oda, Shigeru. (1995). Dispute Settlement Prospects in th Law of the Sea, *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 44, s. 864.

³³ Noyes, s. 174.

³⁴ Akkutay, s. 57.

³⁵ Uluslararası Adalet Divanı eski başkanı yargıç Stephen M. Schwebel tarafından 26 Ekim 1999 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yapılan konuşma için bkz. <http://www.icj-cij.org/court/index.php?pr=87&pt=3&p1=1&p2=3&p3=1&PHPSESSID=5c407> [15.01.2015].

³⁶ Uluslararası Adalet Divanı eski başkanı yargıç H.E. Gilbert Guillaume tarafından 26 Ekim 2000 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yapılan konuşma için bkz. <http://www.icj-cij.org/court/index.php?pr=84&pt=3&p1=1&p2=3&p3=1> [15.01.2015].

hukukçular, Mahkeme ile Divan arasında maddi yargı yetkisi bakımından bir ayırım olması gerektiğini savunmaktadırlar. Buna göre, deniz alanlarına ilişkin teknik olan ancak hukuki olmayan meselelerin Mahkeme tarafından, deniz hukukundan doğan uyuşmazlıkların ise, Divan tarafından karara bağlanması önerilmektedir.³⁷

Yargı yetkisine ilişkin çatışma bakımından, farklı yargı mercilerinin aynı uyuşmazlık bakımından kendini yetkili görmesi ihtimali üzerinde durulmaktadır.³⁸ Nitekim işbu sorun, *Mox Plant* tesisine ilişkin yargı/tahkim sürecinde, dört farklı yargı merciinin farklı gerekçelerle de olsa, yargı yetkisine sahip olduğunu açıklamasıyla somut olarak karşımıza çıkmış bir konudur. İlgili meselenin uluslararası yargının geleceği açısından endişeler doğuracağını ifade eden yazarlar vardır.³⁹

Mahkeme'nin kuruluşuna ilişkin olumsuz eleştiriler, paralel işlem bakımından da yürütülmektedir. Paralel işlem, tek bir uyuşmazlık bakımından taraf devletlerin 1982 BMDHS'nin 287. maddesi uyarınca hem Mahkeme'nin yargı yetkisini, hem de Divan Statüsü'nün 36/II maddesi uyarınca, Divan'ın yargı yetkisini kabul etmiş olması halinde söz konusu olabilir.⁴⁰ İşbu durumda, taraf devletlerin Divan Statüsü'nün 36/II uyarınca

³⁷ Tartışma için bkz. Akçapar, s. 38.

³⁸ Akkutay, s. 57. Özellikle de deniz alanlarının sınırlandırılması ve deniz çevresinin korunması uyuşmazlıkları bakımından Divan ile Mahkeme arasında yargı yetkisinin çakışmasının söz konusu olabileceği ileri sürülmektedir. Bkz. Bennouna, s. 3.

³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Batır, s. 76.

⁴⁰ Noyes, s. 178; Treves, s. 813.

1982 BMDHS 287. madde:

“Prosedür seçimi:

1. Bu Sözleşmeyi imzalarken, onaylarken veya ona katılırken yahut daha sonra herhangi bir zamanda bir Devlet, yazılı bir bildirim ile bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili uyuşmazlıkların halledilmesi konusunda aşağıdaki araçlardan birini veya daha fazlasını seçmekte serbest olacaktır:

a. Ek VI'ya göre kurulmuş olan Milletlerarası Deniz Hukuku Mahkemesi;

b. Milletlerarası Adalet Divanı;

c. Ek VII'ye göre oluşturulan bir hakem mahkemesi;

d. Ek VIII'de belirtilen uyuşmazlık kategorilerinden bir veya daha fazlası için (gene) Ek VIII hükümlerine göre oluşturulan özel bir hakem mahkemesi.

2. 1 ci paragrafa göre yapılan bir bildiri, bir taraf devletin, Milletlerarası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin Deniz Dibi Dairesinin Kısım XI, bölüm 5'te öngörüldüğü ölçüde ve tarzda yetkisini kabul etme yükümlülüğünü etkilemeyecek veya onunla etkilenmeyecektir.

3. Yürürlükteki bir bildirin kapsamına girmeyen bir uyuşmazlığa taraf olan bir Devlet, Ek VII'ye uygun şekilde tahkime gitmeyi kabul etmiş sayılır.

yaptıkları bildirimlerin; 1982 BMDHS'nin 282. maddesi kapsamında değerlendirilerek, Statü'nün 36/II maddesinin, 1982 BMDHS'de öngörülen zorunlu yargı yöntemlerinin yerine uygulanması sorunu karşımıza çıkmaktadır.⁴¹ Örneğin *Treves*, Divan Statüsü'nün 36. maddesinin, 1982

4. Eğer bir uyuşmazlığın tarafları, uyuşmazlığın halledilmesi için aynı prosedürü kabul etmiş iseler, uyuşmazlık sadece o prosedüre havale edilebilir, meğer ki taraflar başka türlü mutabık kalsınlar.

5. Eğer bir uyuşmazlığın tarafları, uyuşmazlığın hali için aynı prosedürü kabul etmemiş iseler, uyuşmazlık ancak Ek VII hükümlerine göre tahkime havale edilebilir, meğer ki, taraflar başka türlü mutabık kalsınlar.

6.1 ci paragrafa göre yapılan bildiri, geri alınma ihbarının Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne depo edilmesinden üç ay sonrasına kadar yürürlükte kalacaktır.

7. Yeni bir bildirin geri alınması veya süresinin sona ermesi ihbarı hiçbir halde bu maddeye göre yetkili olan bir mahkeme veya yargı yerinin önünde derdest olan davaları etkilemeyecektir, meğer ki taraflar başka türlü mutabık kalsınlar.

8. Bu maddede zikredilen bildirilen bildirimler ve ihbarlar, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne depo edilecektir. O da bunların suretlerini Taraf Devletlere intikal ettirecektir." Gündüz, s. 435- 436.

⁴¹ 1982 BMDHS 282. Madde:

"Genel, Bölgesel veya iki taraflı anlaşmalardan doğan yükümlülükler:

Bu Sözleşme'nin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili bir uyuşmazlığa taraf olan Taraf Devletler, genel, bölgesel veya iki taraflı bir anlaşmayla, bu gibi bir uyuşmazlığın taraflarından birisinin isteği üzerine bağlayıcı bir kararı gerektiren bir prosedüre havale edileceği konusunda anlaşmış iseler, o prosedür, bu Kısımda öngörülen prosedürlerin yerine uygulanacaktır, meğer ki uyuşmazlığın tarafları başka türlü mutabık kalsınlar.", Gündüz, s. 434.

"Divan Statüsü 36. Madde: 1. Divanın yetkisi tarafların kendisine tevdi edecekleri bütün işlere Birleşmiş Milletler Anlaşmasında veya yürürlükte olan anlaşma ve anlaşmalarla tahsisen derpiş olunan hallere şamildir.

2. İşbu Statüye taraf olan Devletler, herhangi bir zaman, aynı vecibeyi kabul eden herhangi başka Devlete karşı, mevzuu aşağıda gösterilmiş olan hukuki mahiyette uyuşmazlıkların hepsi hususunda Divanın kaza hakkını bihakkın ve özel anlaşma olmazsınız, mecburi olarak tanıdıklarını beyan edebilirler:

a. Bir anlaşmanın yorumlanması;

b. Devletlerarası hukuka ait her husus;

c. Sabit olduğu takdirde, milletlerarası bir taahhüdün ihlalini teşkil edebilecek olan her olayın gerçekliği;

d. Milletlerarası bir taahhüdün ihlalinin icab ettirdiği tazminatın mahiyet ve vüs'ati.

3. Yukarıda anılan beyanlar, kayıtsız şartsız olarak yahut mütekabiliyet şartı ile birkaç veya bazı Devletlerce veya muayyen bir müddet için yapılabilecektir.

4. Bu beyanlar, örneklerini Statüye taraf Devletlere ve Divan Grefyesine gönderecek olan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

5. Milletlerarası Daimi Adalet Divanının Statüsünün 36ıncı maddesi gereğince henüz bitmemiş bir müddet için yapılmış beyanlar, işbu Statüye taraf olan Devletler arasındaki münasebetlerde, anılan beyanlara göre geriye kalan müddet için ve menfaatlerine uygun

BMDHS 282. madde kapsamında değerlendirilebileceğini ifade etmektedir.⁴² Noyes ise, 287. maddenin öncelikle uygulanacağını söylese de, yargı yetkisi hususunda bir uyuşmazlık çıkabileceğini, çünkü Divan'ın yargı yetkisinin kapsamının her zaman açık olmadığını belirtmektedir.⁴³

Uyuşmazlıkların çözümü yöntemi bakımından da Divan'ın Mahkeme karşısında bazı avantajları olduğu ileri sürülmektedir. Buna göre, Divan uluslararası toplumun yakından tanıdığı, kurumsallaşmış bir organdır. Divan'ın deniz hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde deneyime sahip olması nedeniyle, devletlerin 1982 BMDHS'den doğan uyuşmazlıkların çözümünde deneyimi az olan diğer mercilere gitmektense, uyuşmazlığı Divan önüne götürecekleri belirtilmektedir.⁴⁴ Nitekim somut olarak, Mahkeme'nin hâlihazırda karara bağladığı dava sayısının az olması ve verilen kararların pek çoğunun da geminin salıverilmesi kararı olması, hayal kırıklığı olarak ifade edilmektedir.⁴⁵

Son olarak, somut durumda Mahkeme'nin yetkilendirilme sıklığı ile Divan'ın yetkilendirilme sıklığı karşılaştırılmaktadır. Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden bu yana, deniz hukukuna ilişkin olarak Divan'ın önüne daha çok uyuşmazlık götürüldüğü⁴⁶, Mahkeme'ye yargı yetkisi veren devletlerin coğrafi dağılımı göz önüne alındığında, söz konusu devletler arasında 1982 BMDHS dolayısıyla uyuşmazlık çıkmasının neredeyse imkânsız olduğu ifade edilmektedir.⁴⁷ Bu durumda da Divan'ın deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin kararlarıyla tanındığı, Mahkeme'nin başka bir alanda uzman olarak ün yapabileceği önerilmektedir.⁴⁸

olarak Milletlerarası Adalet Divanının mecburi kaza hakkının tanınmasını mutazammın telakki edilecektir.

6. Divanın yetkili olup olmadığı noktasında itiraz halinde, Divan karar verir.” Gündüz, s. 142- 143.

⁴² Treves, s. 813.

⁴³ Noyes, s. 178.

⁴⁴ Gaertner, s. 595.

⁴⁵ Aust, Anthony. (2011). *Handbook of International Law*. UK: Cambridge University Press, s. 302.

⁴⁶ Seymour, Jillaine. (2006). The International Tribunal for the Law of the Sea: A Great Mistake? *Indian Journal of Global Studies*, Vol.13, s. 13.

⁴⁷ Seymour, s. 10; Churchill, s. 397.

⁴⁸ Keskin, s. 204. Ancak *Rothwell* söz konusu durumda da Mahkeme'nin devletler tarafından, sadece ihtiyati tedbir ve geminin salıverilmesi kararları için kullanılan bir ilk derece

C. BANGLADEŞ- MYANMAR DENİZ ALANLARININ SINIRLANDIRILMASI DAVASI

I. Bangladeş – Myanmar Deniz Alanlarının Sınırlandırılması Uyuşmazlığı

Söz konusu uyuşmazlık, Bengal Körfezi'nde, Bangladeş ile Myanmar arasında, karasuları, münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığının sınırlandırılması ile kıta sahanlığının dış sınırının 200 milin ötesine taşıma hakkının varlığını tespit etmeye ilişkindir.⁴⁹

İlgili uyuşmazlığa konu olan sınırlandırma meselesi, aslında taraflar arasında yıllardan beri görüşülen, ancak sonuç alınamayan bir husustur. Uyuşmazlığın Mahkeme önüne intikal etmesinden önceki süreçte, ilgili sınırları belirlemek adına taraflar arasında 1974 yılından 2010 yılına kadar iki dizi halinde görüşmeler yapılmıştır. İşbu görüşmeler, 1974 ile 1986 yılları arasında sekiz kez, 2008- 2010 yılları arasında altı kez olmak üzere gerçekleştirilmiştir.⁵⁰

Söz konusu görüşmeler esnasında, taraflar arasında özellikle karasularının yan sınırını belirlemeye yönelik adımlar atılmış, tarafların üzerinde anlaşıldığı hususları içeren iki adet tutanak düzenlenmiştir. İlgili tutanaklardan ilki, görüşmelerin 20 - 25 Kasım 1974 tarihleri arasında Dhaka'da gerçekleştirilen ikinci turu sonunda; ikinci tutanak ise, 31 Mart - 01 Nisan 2008 tarihlerinde Dhaka'da gerçekleştirilen görüşmelerin ilk turunda imzalanmıştır.⁵¹

mahkemesi gibi algılanması riski olduğuna işaret etmektedir. Bkz. Seymour, s. 20, dn. 115'ten atfen.

⁴⁹ Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, 2012 Bangladeş- Myanmar Kararı, s. 24, para. 50. Karar metni için bkz. http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/C16_Judgment_14_03_2_012_rev.pdf [15.01.2015].

Bundan sonra Karar olarak anılacaktır.

⁵⁰ Karar, s. 21, para. 36.

⁵¹ Karar, s. 21, para. 38.

1974 yılında imzalanan tutanakta, taraflar arasında karasularının sınırı açılış yöntemi ile çizilen hat ile tespit edilmiş ve taraflar karşılıklı olarak kendi tescilleri altında olan deniz araçlarının serbestçe diğer devletin karasularında seyredeceği hususunda anlaşmışlardır. Bkz. Karar, s. 24, para. 54.

2008 tarihli tutanakta ise, 1974 tarihli tutanakta karasuları bakımında üzerinde anlaşma sağlanan hususların aynı kalacağı ifade edilmiştir. İşbu tutanakta, taraflar arasında münhasır ekonomik bölge ile kıta sahanlığını sınırlandıracak hattın başlangıç noktası ile ilgili

Bangladeş hükümeti, uzun süren görüşme sürecinin ardından herhangi bir çözüme ulaşılamaması neticesinde uyuşmazlığı, 8 Ekim 2009 tarihinde 1982 BMDHS Ek VII uyarınca oluşturulan hakem mahkemesine taşımıştır. Ancak işbu süreç içerisinde Myanmar, uyuşmazlığı Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'ne götürmeyi teklif etmiş ve 4 Kasım 2009 tarihinde Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul ettiğini beyan etmiştir. Takip eden süreçte Bangladeş tarafından 12 Aralık 2009 tarihlerinde yapılan beyanla da Belgal Körfezi'nde taraflar arasında deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin çıkan uyuşmazlık bakımından Mahkeme'nin yargı yetkisi kabul edilmiştir.⁵² Nihayetinde 14 Aralık 2009 tarihinden itibaren söz konusu uyuşmazlık, Mahkeme tarafından görülmeye başlanmıştır.⁵³

Dava'da karasularının sınırlandırılması bakımından öncelikle, taraflar arasında 1974 ve 2008 yıllarında yapılan görüşmelere ilişkin tutanakların hukuki niteliği üzerinde durulmuştur. Bangladeş tarafından söz konusu tutanakların, 1982 BMDHS'nin 15. maddesi uyarınca bir anlaşma olduğu ileri sürülmüş,⁵⁴ hatta taraflar arasında karasularının sınırının ilk olarak 1974 tutanağıyla belirlendiğinin ve 2008 tutanağıyla da teyit edildiğinin Mahkeme tarafından tespiti istenmiştir.⁵⁵

Myanmar ise, söz konusu tutanakların anlaşma değil, tutanağın muhtevasının iki taraf arasında devam eden müzakerelerin bir parçası olarak bazı teknik hususları açıklığa kavuşturmaktan ibaret olduğunu ifade etmiştir.⁵⁶ Ayrıca Myanmar tarafından, görüşmelere katılan delegasyonun bir uluslararası antlaşma imzalamak yetkisine haiz olmadığı iddia edilmiştir.⁵⁷

Tutanaklar yanında Bangladeş, tarafların 30 yıldan fazladır karasuları sınırlarının çizilmiş gibi hareket ettiğini ileri sürmüştür. Söz konusu durum

tarafların görüşlerine yer verilmiştir. İki tarafın da başlangıç noktasıyla ilgili farklı görüşlere sahip olması dolayısıyla, tutanakta taraflar arasında konuya ilişkin görüşmelerin devam etmesi hususunda tarafların anlaşığı ifade edilmiştir. Bkz. Karar, s. 26, para. 58.

⁵² Konstantinidis, Ioannis. (2011). *Dispute Settlement in the Law of the Sea, the Extended Continental Shelf in the Bay of Bengal and the CLCS: Some Preliminary Observations on the Basis of the Case Bangladesh/Myanmar Before the International Tribunal for the Law of the Sea. Aegean Review of the Law of the Sea*, Vol. 1, s. 273.

⁵³ Karar, s. 10, para. 5.

⁵⁴ Karar, s. 28, para.60.

⁵⁵ Karar, s. 28, para. 60.

⁵⁶ Karar, s. 29, para. 65.

⁵⁷ Karar, s. 34, para. 83.

da *de facto* bir anlaşmanın varlığını kanıtlamaktadır.⁵⁸ Nitekim Bangladeş bu iddiasının varlığını kanıtlamak bakımından, St. Martin adası ile Myanmar kıyıları arasında balıkçılık yapan kişilerin beyanlarını ve Myanmar sahil güvenlik kuvvetlerinin yanlışlıkla sınırı aşan Bangladeşli balıkçıların faaliyetlerine müdahalesini örnek göstermiştir.⁵⁹ Aynı şekilde Bangladeş, Bangladeş sahil güvenlik kuvvetlerinin tutanakla belirlenen sınırın batısındaki faaliyetlerine işaret etmiştir.⁶⁰

Myanmar tarafından ise, taraflar arasında 1974 yılında yapılan toplantıda, Myanmar bandıralı deniz araçlarının geçiş güzergâhına ilişkin hususların kararlaştırıldığı, geçişlerin zaten 1948 yılından bu yana gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Ayrıca Myanmar'a göre, Bangladeş deniz kuvvetlerinin kıyılarındaki faaliyetleri, taraflar arasında bir anlaşmanın varlığını doğrulayacak nitelikte değildir.⁶¹ Aynı zamanda Myanmar Dış İşleri Bakanı tarafından 19 Kasım 1985 tarihinde Rangoon'da yapılan açıklamada Myanmar'ın, sadece taraflar arasında karasuları, münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığına ilişkin sorunları birlikte çözecek bir yaklaşımı benimsediği ifade edilmiştir. Myanmar'a göre, söz konusu açıklama, taraflar arasında bir *de facto* anlaşmanın varlığını reddeder niteliktedir.⁶² Yine Myanmar'ın 2008 yılında Bangladeş'e göndermiş olduğu sözlü notada, 1982 BMDHS uyarınca 12 millik karasuları ilan etme hakkı olduğu ve St. Martin adalarının da karasuları olabileceği bildirilmiştir. Myanmar, söz konusu notanın işbirliği çağrısı olduğunu ve sınırın çizildiğine dair bir onay olmadığını ifade etmiştir.⁶³

Karasularının sınırlandırılmasına ilişkin olarak, *estoppel* doktrininin uygulama alanı bulup bulamayacağı da ayrı bir tartışma konusu olmuştur. Bangladeş'e göre, Myanmar'ın 1974 tutanağının geçerli ve bağlayıcı olmadığına ilişkin iddialardan menedilmesi, uyuşmazlığın adilce çözümü için gereklidir.⁶⁴ Çünkü Myanmar, Bangladeş'in iddiası uyarınca 1974 tutanağıyla çizilen sınırdan faydalanmış ve Bangladeş kıyılarından serbest

⁵⁸ Karar, s. 39, para. 101.

⁵⁹ Karar, s. 39, para. 102.

⁶⁰ Karar, s. 39, para. 103.

⁶¹ Karar, s.40- 41, para.107- 109.

⁶² Karar, s. 41, para. 110.

⁶³ Karar, s. 41, para. 111.

⁶⁴ Karar, s. 43, para. 120.

geçiş hakkını kullanmıştır.⁶⁵ Myanmar ise, 1974 tutanağına uygun davrandığı ve serbest geçiş hakkı kullanıldığına ilişkin yeterli kanıt sunulmadığı yönünde beyanda bulunmuştur.⁶⁶

Son olarak karasularının sınırlandırılmasına ilişkin kullanılacak yöntem ve St. Martin adasının durumu Mahkeme tarafından ele alınan hususlardır. Myanmar'a göre, St. Martin adasının konumu 1982 BMDHS'nin 15. maddesi uyarınca coğrafya itibariyle özel bir durumun varlığını göstermektedir. St. Martin adasının konumu nedeniyle ortay hat kuralının uygulanması mümkün değildir. St. Martin yanlış tarafta bulunan ada olarak nitelendirilmelidir. St. Martin adasına tam etki vermek, Myanmar anakarası ile ada arasında orantısızlığa yol açacaktır.⁶⁷

Bangladeş ise, devletlerin uygulamaları uyarınca, kıyıya yakın adaların da deniz alanlarının sınırlandırılması açısından önem arz ettiğini iddia etmiştir. Buna göre, 1982 BMDHS'nin 121. maddesine atıf yapılarak, adaların da anakaralar gibi karasularına, münhasır ekonomik bölgeye ve kıta sahanlığına sahip olabileceği belirtilmiştir.⁶⁸

Münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığının sınırlandırılması açısından ise, öncelikle ele alınan husus, iki yetki alanının taraflar arasındaki sınırlandırmasının tek bir hatla yapılması olmuştur. Hem Bangladeş hem Myanmar, deniz yatağını ve deniz yatağının üzerindeki suların sınırını belirleyecek tek bir hattın çizilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.⁶⁹

Söz konusu alanların tek bir hatla sınırlandırılmasının kararlaştırılmasından sonra, sınırlandırmada esas alınacak ilgili kıyılar ve sınırlandırma yöntemi ele alınmıştır. Özellikle sınırlandırma yönteminin belirlenmesine ilişkin olarak taraflar arasında farklı öneriler sunulmuştur. Bangladeş sınırlandırma yöntemi ile ilgili olarak, eşit uzaklık yönteminin adil olmayan sonuçlara yol açabileceğini, körfezin yapısı itibariyle açıortay yönteminin uygulanması gerektiğini ifade etmiştir.⁷⁰

Myanmar ise, eşit uzaklık yönteminin genellikle adil sonuçlar verdiğini, açıortay yönetiminin adil olmayan sonuçlara yol açabileceğini ve

⁶⁵ Karar, s. 44, para.121.

⁶⁶ Karar, s. 44, para. 122.

⁶⁷ Karar, s. 46- 47, para.132- 134.

⁶⁸ Karar, s. 48, para. 143.

⁶⁹ Karar, s. 60, para. 179- 180.

⁷⁰ Karar, . 68- 69, para. 210- 212.

mevcut uyuşmazlık bakımından açığortay yönteminin uygulanması gerektiğine ilişkin herhangi bir gerekçe olmadığını iddia etmiştir.⁷¹

Mahkeme tarafından sınırlandırmada kullanılacak yöntemin eşit uzaklık olarak tespit edilmesinden sonra, çizilen geçici eşit uzaklık hattının düzeltilmesine ilişkin ilgili koşullar ele alınmıştır. İlgili koşullar bakımından tartışılan hususlar; kıyıların içbükey yapısı ve kesme etkisi, St. Martin adasının konumu, Bengal Körfezi'nin yapısı olmuştur. Buna göre sadece Bangladeş kıyılarının iç bükey yapısının eşit uzaklık hattına yapacağı kesme etkisi ilgili durum olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu ilgili durum uyarınca da, sadece hattın kesme etkisine sebep olan kısmında düzeltme yapılmasına karar verilmiştir.⁷²

Son olarak, kıta sahanlığının dış sınırına ilişkin hususlar ele alınmıştır. Uyuşmazlık bakımından ele alınan ilk husus, Mahkeme'nin konuya ilişkin yargı yetkisi olmuştur. Myanmar'a göre, Mahkeme'nin konuya ilişkin karar verme yetkisi bulunmamaktadır.⁷³ Mahkeme'nin söz konusu kararı vermesi, üçüncü devletlerin uluslararası deniz yatağına ilişkin haklarına halel getirecektir. Ayrıca Mahkeme'nin Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonu'nun görüşü olmadan karar vermesi mümkün değildir.⁷⁴

Bangladeş ise, Mahkeme'nin 1982 BMDHS tarafından yetkilendirildiğini ileri sürmüştür. Sözleşme'nin kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin hiçbir ayırım yapmaması nedeniyle, Sözleşme, Mahkeme'nin konuya ilişkin yargı yetkisine halel gelmemektedir.⁷⁵ Üçüncü devletlerin haklarının etkilenmesi meselesi de Mahkeme'nin yargı yetkisine etki etmeyecektir, çünkü üçüncü devletler Mahkeme'nin kararıyla bağlı değildir ve üçüncü devletlerin hakları Sözleşme'nin 33/II. maddesi ile korunmaktadır.⁷⁶

Kıta sahanlığının 200 milin ötesine uzatılabileceği sonucuna varılması ve 200 milin ötesine ulaşan kıta sahanlığının da yan sınırının tespiti, taraflar arasında bir gri alan oluşturmuştur. Söz konusu gri alan Bangladeş

⁷¹ Karar, s. 72, para. 224.

⁷² Karar, s. 99, para.328.

⁷³ Karar, s. 103, para. 342.

⁷⁴ Karar, s. 103- 104, para. 345- 346.

⁷⁵ Karar, s. 106, para. 350.

⁷⁶ Karar, s. 106, para. 352.

kıyılarının 200 mil ötesine varan kıta sahanlığı dış sınırı ile Bangladeş - Myanmar'ın arasında 200 mile kadar çizilen kıta sahanlığı/münhasır ekonomik bölge yan sınırı arasında kalmıştır.⁷⁷

Söz konusu gri alanın niteliği ve nasıl çözüme kavuşturulacağı konusunda da taraflar arasında farklı yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Bangladeş'e göre, gri alan eşit uzaklık hattının düzeltilmesi sonucu ortaya çıkmamıştır ve sorunun münhasır ekonomik bölgeye, kıta sahanlığına göre üstünlük verilmesiyle çözülmesi mümkün değildir.⁷⁸ Aynı şekilde, bir devletin 200 mile kadar olan yetkisinin koz olarak kullanılıp 200 milin ötesinde de aynı yetkilerin elde edilmesi, 1982 BMDHS uyarınca öngörülmuş bir husus değildir.⁷⁹

Myanmar'a göre ise, Bangladeş'e kıyılarının 200 mil ötesinde münhasır ekonomik bölgeye ilişkin yetki verilmesi, Myanmar'ın 200 millik münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı haklarına hanelik getirecektir. Söz konusu durum aynı zamanda 1982 BMDHS ve devlet uygulamalarına aykırı olacaktır.⁸⁰

II. Bangladeş – Myanmar Deniz Alanlarının Sınırlandırılması Kararı ve Mahkeme'nin Kuruluşuna İlişkin Değerlendirme

a. Genel Olarak

Çalışmamızın önceki başlıklarında ele alındığı üzere Mahkeme'nin kuruluşuna getirilen önemli eleştiriler, yeni bir yargı merciinin kurulmasının uluslararası hukukun parçalanmasına sebep olması, yargı yetkisi bakımından sorunlar doğurması ve içtihat çatışması yaratma ihtimali şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu eleştiriler karşısında, Mahkeme'nin *Bangladeş-Myanmar Davası*'na ilişkin verdiği karar kanımızca oldukça önem arz etmektedir. Çünkü Mahkeme, kuruluşu hakkında yapılan eleştirilerin yersiz olduğunun işaretlerini, söz konusu kararla vermeye başlamıştır.

İlk olarak Mahkeme'nin kuruluşunu destekleyen yaklaşımlarda ele alınan, uluslararası hukukun parçalanması ve yargı yetkisi çatışmasının abartıldığı yorumuna bizim de katıldığımızı belirtmek gerekir. Çünkü deniz

⁷⁷ Karar, s. 134, para. 464.

⁷⁸ Karar, s. 134, para. 465.

⁷⁹ Karar, s. 134, para. 466.

⁸⁰ Karar, s.135, para. 468.

hukukuna ilişkin ayrılma, *Tuerk*'in de belirttiği üzere çok daha önceden gerçekleşmiştir ve deniz hukukunun ayrı bir alan olarak düzenlenmesi yeni bir mesele değildir.⁸¹ Ayrıca işbu ayrılma kanımızca deniz hukukunun başlı başına uluslararası hukuk ile bağının kopması olarak değerlendirilemez; deniz hukuku, uluslararası hukuk içinde, kendine özgü kuralları ve kurumları olan bir alan olarak varlığını sürdürmektedir.

Yargı yetkisi çatışması bakımından ise, Mahkeme'nin kuruluşuna karşı çıkan yazarlar genel olarak Mahkeme ile Divan'ın yargı yetkisinin çatışmasından bahsetmektedir. Ancak söz konusu çatışma, sadece Mahkeme ile Divan arasında değil; Divan ile diğer yargı mercileri arasında da söz konusu olabilecektir. Burada önemli olan husus kanımızca 1982 BMDHS'nin 282. ve 287. maddesi ile UAD Statüsü'nün 36/II. maddesinin nasıl yorumlanacağıdır. UAD Statüsü 36/II'yi, 1982 BMDHS 282. maddesinin kapsamında değerlendirecek olursak; 36/II'ye uygun olarak bildirimde bulunmuş tüm devletler arasında çıkacak 1982 BMDHS kaynaklı uyuşmazlıklar bakımından Divan münhasıran yetkili olacaktır. Hatta BMDHS uyuşmazlıkların barışçıl yolla çözümü bakımından getirilen yükümlülük de ortadan kalkacak, taraf devletler ilgili uyuşmazlıkları direkt Divan'a götürebilecektir. Ancak kanımızca, söz konusu yorum, 1982 BMDHS'nin amacıyla bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla, 1982 BMDHS'nin uyuşmazlıkların çözümü yöntemlerinin, özel düzenleme içermesi nedeniyle, *lex specialis* ilkesi gereği öncelikle uygulanacağı kanaatindeyiz.

Bazı yazarlar tarafından yukarıda da yer verdiğimiz üzere, Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul eden devletler arasında, coğrafi konumları nedeniyle uyuşmazlık çıkması olasılığının az olduğu ve işbu durumun Mahkeme'nin ihtiyati tedbir ve geminin salıverilmesi kararları dışında esasa ilişkin karar alabileceği uyuşmazlıkların önüne gelmesini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Ancak değerlendirmeler, kanımızca Mahkeme'nin geleceğine ilişkin fikir vermekten uzaktır. Çünkü uyuşmazlıkların çözümü yöntemlerinin seçimi devletlerin takdirindedir. Günümüzde Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmeyen devletler, daha sonraki bir dönemde Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul edebilirler. Dolayısıyla Mahkeme'nin her zaman, deniz hukukunun önemli meselelerine ilişkin uyuşmazlıkları çözme olasılığı vardır. Nitekim çalışmamızın

⁸¹ Tuerk, s. 316.

konusunu oluşturan Karar'ın, deniz alanlarının sınırlandırılması meselesi olması ve Mahkeme tarafından karara bağlanması dolayısıyla, söz konusu ihtimali ortadan kaldırdığı söylenebilir. Ayrıca işbu Karar kanımızca, Mahkeme'nin yargı yetkisi bakımından etkisiz olmadığının bir göstergesi olmuştur.

Mahkeme'ye getirilen içtihat farklılığı eleştirisine ilişkin olarak da, somut uyuşmazlık önem taşımaktadır. Bugüne kadar önüne ihtiyati tedbir ve geminin salıverilmesi davaları götürülmüş olması sebebiyle hayal kırıklığı olarak tanımlanan Mahkeme, somut olayda deniz hukukunun en önemli meselelerinden biri olan deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin uyuşmazlığı çözmüştür. Mahkeme'ye yöneltilen olumsuz eleştirileri karşılamak adına, Mahkeme'nin verdiği işbu kararın mevcut uluslararası hukuk ve uluslararası yargı mercilerinin kararları bakımından değerlendirilmeye değerdir.⁸²

Mahkeme'nin kararını değerlendirmeden önce uluslararası hukukun sınırlandırmaya ilişkin kurallarına genel olarak değinmekte fayda olduğu kanaatindeyiz. 1982 BMDHS'nin imzalanmasından önce, sınırlandırma bakımından, 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri birtakım düzenlemeler getirmiştir. Söz konusu düzenlemeler, 1958 Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nin 12. ve 24. maddeleri ile 1958 Kıta Sahaneliği Sözleşmesi'nin 6. maddesidir. Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'nin 12. ve 24. maddelerinde, kıyıları karşılıklı ya da yan yana olan devletler

⁸² UAD Statüsü'nün 38. maddesinde öngörüldüğü üzere, içtihat tali kaynaktır; dolayısıyla verilen kararların uyuşmazlığın tarafları dışında bağlayıcılığı yoktur. Ancak, içtihat farklılaşması ve uluslararası hukukun parçalanması eleştirisi bakımından Mahkeme'nin verdiği kararlar diğer içtihatların etkisini incelemek hasıl olmuştur. Nitekim Mahkeme de sınırlandırma bakımından, içtihat hukukunun önemini vurgulamıştır. Karar, s. 61, para. 184.

İçtihatların deniz hukukunda sınırlandırmaya etkisi literatürde de ele alınan bir konudur. Nitekim başta Divan olmak üzere, uluslararası yargı mercilerinin deniz hukukunda sınırlandırmaya ilişkin kararlarında, gerek önceki kararlara gerek diğer yargı mercilerinin kararlarına sık sık atıf yaptığı görülmektedir. Hatta bu durumun içtihatları, deniz hukukunda sınırlandırma bakımından, neredeyse bağlayıcı hale getirdiği yorumu yapılmaktadır. Bkz. Vidas, Davor. (2013). Consolidation or Deviation? On Trends and Challenges in the Settlement of Maritime Delimitation Disputes by International Courts and Tribunals. Boschiero, Nerina- Scovazzi, Tullio- Pitea, Cesare- Ragni, Chiara (Ed.), *International Courts and the Development of International Law Essays in Honour of Tullio Treves* içinde. The Netherlands: Springer, s. 330- 331.

arasında karasuları ve bitişik bölgenin sınırlandırılması bakımından eşit uzaklık metodunun kullanılması öngörülmüştür. Kıta Sahanelığı Sözleşmesi'nin 6. maddesinde de, sınırlandırma için aynı şekilde eşit uzaklık metodunun uygulanması düzenlenmiştir.

1958 Cenevre Sözleşmeleri'nin aksine, 1982 BMDHS sınırlandırma bakımından belli bir yöntem benimsememiştir. Sözleşme'nin karasuları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasına ilişkin 15., 74. ve 83. maddelerini göz önüne aldığımız zaman, sınırlandırmanın hakça bir çözüm bulmak üzere, uluslararası hukuka uygun olmak suretiyle ve anlaşma ile gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. Yani Sözleşme'de sınırlandırma bakımından belli bir yönteme atıf yapılmamış, sınırlandırmanın hakça ilkelere göre yapılması gerektiğinin öngörülmesiyle yetinilmiştir. Dolayısıyla Sözleşme'nin esaslı, öngörülebilir, somut ve objektif kriterler ortaya koymadığını söylemek mümkündür.⁸³

1958 Cenevre Sözleşmeleri'nde deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin yöntemin açıkça öngörülmesine rağmen, 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Davası'nda Divan, eşit uzaklık kavramının bir uluslararası örf-adet hukuku kuralı oluşturmadığını, sınırlandırmanın bütün ilgili koşullar da dikkate alınarak hakça ilkelere göre yapılması gerektiğine karar vermiştir.⁸⁴ Nitekim söz konusu kararda, eşit uzaklık yönteminin bir üstünlüğü olmadığı ortaya konulmuştur.⁸⁵

Görüldüğü üzere, deniz alanlarının sınırlandırılması bakımından net ve sabit bir kural bulunmamaktadır. Divan'ın *Jan Mayen Kararı*'nda sistematik ve birleşik içtihat yoluyla sınırlandırma hukukunun ortak unsurlarının yerleşeceği görüşü zayıflamış ve her durumun karara temel teşkil edebilecek ayrı koşulları olabileceği yaklaşımı ağırlık kazanmıştır.⁸⁶ Dolayısıyla deniz alanlarının sınırlandırılması meselesinde her bir dava kendi koşulları göz önüne alınarak değerlendirilmelidir.⁸⁷

⁸³ Açıkğönül, Yunus Emre. (2012). *Deniz Yetki Alanlarının Hakça İlkeler Çerçevesinde Sınırlandırılması*, İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 29.

⁸⁴ 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Kararı, s. 42, para. 69. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/51/5535.pdf> [15.01.2015].

⁸⁵ 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Kararı, s. 46- 47, para. 82.

⁸⁶ Akçapar, s. 30.

⁸⁷ Açıkğönül, s. 50; Gökalp, İbrahim. (2008). *Milletlerarası Adalet Divanı'nın Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasına Dair Kararlarında Dikkate Aldığı İlkeler*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., s. 59.

Deniz alanlarının sınırlandırılması uyuşmazlıklarında tek bir yöntem ve belli bir hakça ilkedden bahsetmenin mümkün olmaması, başlı başına konuya ilişkin standart bir içtihadın oluşmasını engellemektedir. Nitekim alanda oldukça deneyimli Divan, farklı uyuşmazlıklar bakımından farklı yöntemler ve farklı hakça ilkeler benimseyebilmektedir. Buna karşılık farklı yargı yerlerinin birbirlerinin kararlarını dikkate aldığı, yapılan değerlendirmelerin birbirinden çok da farklı olmadığı görülmektedir.⁸⁸ Dolayısıyla, deniz alanlarının sınırlandırılması hukukunun söz konusu yapısı karşısında, Mahkeme ile Divan arasında içtihat farklılaşmasının ortaya çıkacağı eleştirisi kanımızca yersizdir.

İkinci olarak içtihat farklılaşması meselesine, Mahkeme'nin somut olayda uyguladığı kuralları göz önüne alarak da yaklaşmak mümkündür. Mahkeme, münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin değerlendirmesinde uygulanacak hukuku değerlendirirken, 2006 *Barbados - Trinidad ve Tobago Tahkim Kararı*'na atıf yaparak, uluslararası yargı mercilerinin kararlarının, deniz alanlarının sınırlandırılması uyuşmazlıkları bakımından bir öneme haiz olduğunu ifade etmiştir.⁸⁹ Bu sebeple Mahkeme kararın başından sonuna kadar, vardığı bütün sonuçlar bakımından Divan ve Tahkim Mahkemesi kararlarına atıf yapmıştır.

b. Mahkeme'nin Kuruluşuna İlişkin Eleştirilerin Karar Işığında Değerlendirilmesi

Mahkeme'nin öncelikle karasularının sınırlandırılmasına ilişkin yaptığı değerlendirmede, Bangladeş ile Myanmar arasında, 1974 ve 2008 yıllarında imzalanan tutanakların bir uluslararası anlaşma olup olmadığını tespit etmiştir. Mahkeme söz konusu hususu tespit edebilmek için, 2007 *Nikaragua- Honduras Kararı*'nda Divan'ın bir uluslararası anlaşmanın unsurlarına ilişkin yaptığı değerlendirmelerden faydalanmıştır.⁹⁰ Yapılan değerlendirme neticesinde de 1974 tarihli tutanağın, içeriği bakımından, görüşmeler esnasında ileri sürülen şartların kaleme alındığı bir metin olduğu ve 1982 BMDHS bağlamında bir anlaşma olmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, Divan'ın 2007 *Nikaragua- Honduras Kararı*'na atıf

⁸⁸ Charney, Jonathan. (1998). Is International Law Threatened by Multiple International Tribunals? *Recueil des Cours*, Vol. 271, s. 319.

⁸⁹ Karar, s. 61, para. 184.

⁹⁰ Karar, s. 37-38, para. 95; Karar, s. 42, para. 112- 115.

yaparak, deniz alanlarının sınırlandırılmasının önemli bir mesele olması dolayısıyla, davanın tarafları arasında imzalanan bir metnin, kolayca anlaşma kabul edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varmıştır.⁹¹

Mahkeme, Bangladeş'in *de facto* anlaşmanın varlığına ilişkin iddiasını değerlendirirken yine Divan'ın 2007 *Nikaragua- Honduras Kararı*'na atıf yapmıştır. Divan söz konusu kararda, taraflarca anlaşmanın varlığına ilişkin delil olarak sunulan sözlü ifadelerin dikkatle değerlendirilmesi gerektiği, ifadeler devletin ajanı ya da özel kişilere ait olsa ve belli bir gerçekliğe işaret etse dahi, bazı konular bakımından fikir beyanı olarak kalacağı sonucuna ulaşmıştır. İşbu karardan yola çıkarak Mahkeme, Bangladeş'in Mahkeme'ye sunduğu balıkçı ifadelerinin, taraflar arasında *de facto* bir anlaşmanın varlığına işaret etmediği sonucuna varmıştır.⁹²

Mahkeme, ayrıca Divan'ın 2007 *Nikaragua- Honduras Kararı*'nda, bir *de facto* anlaşmanın varlığına ilişkin delillerin inandırıcı olması gerektiğine ilişkin tutumuna katıldığını ifade etmiştir. Bu nedenle Mahkeme, Myanmar Dış İşleri Bakanı tarafından 19 Kasım 1985 tarihinde yapılan konuşma ile Bangladeş'e 16 Ocak 2008 tarihinde gönderilen sözlü notanın da, taraflar arasında bir *de facto* anlaşmanın varlığını kanıtlamak bakımından yeterli delil teşkil etmediği sonucuna varmıştır.⁹³

Mahkeme Bangladeş'in iddia ettiği *estoppel* hakkını değerlendirmiştir. Mahkeme öncelikle söz konusu hakkın varlığını tespit edebilmek için, bir devletin davranışlarıyla belli bir durum yaratması, diğer devletin de iyi niyetli olarak yaratılan duruma uygun davranması ve karşı devlete zarar vermekten kaçınması gerektiğini belirtmiştir. İşbu hak, bir devletin davranışlarıyla söz konusu duruma katılmaması ya da durumu tanımaması halinde ortaya çıkacaktır ve iş bu durumda ilgili devlet söz konusu davranışından men edilecektir. Nitekim Mahkeme işbu açıklamaya ilişkin olarak Divan'ın 1969 *Kuzey Denizi Kıta Sahaneliği Kararı*'na atıf yapmıştır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Mahkeme, Myanmar'ın tutumunun, Bangladeş'in zararına veya olumsuz etkilenmesine yol açacak nitelikte olmadığına kanaat getirmiştir.⁹⁴

⁹¹ Karar, s. 37-38, para. 95.

⁹² Karar, s. 41, para. 111.

⁹³ Karar, s. 43, para.118.

⁹⁴ Karar, s. 45, para. 125.

Mahkeme'nin karasularının sınırlandırılmasına ilişkin bir diğer önemli tespiti, St. Martin Adası'nın, sınırlandırma bakımından tam etkiye sahip olup olmayacağına ilişkindir. Mahkeme uyarınca, adalara tam etki verilmesi konusunda genel bir uygulama bulunmamaktadır.⁹⁵

Somut olayda St. Martin adası, Myanmar ana karasının önündedir ve Bangladeş kıyılarından 12 mil ötede bulunmaktadır.⁹⁶ Mahkeme, Divan'ın 2001 *Katar- Bahreyn Kararı*'ndan yola çıkarak, adanın boyutunu, nüfusunu ve ekonomik hayatını göz önüne almıştır.⁹⁷ Sonuç olarak da karasularının sınırlandırılması bakımından St. Martin Adası'nın 12 millik karasularına sahip olduğu ve karasularının sınırlandırılmasında adanın konumunun ilgili koşul olarak dikkate alınmasını gerektirecek bir durum olmadığı kararına varmıştır.⁹⁸ Mahkeme nihayetinde St. Martin Adası'na tam etki vermek suretiyle, karasularının sınırlandırılmasında işbu Ada'yı ilgili durum olarak dikkate almayacak biçimde, taraflar arasında karasularını eşit uzaklık yöntemiyle sınırlandırmıştır.⁹⁹ Nitekim adaların tümünün karasularına hukuken sahip olduğuna ve üzerinde yaşamaya müsait olmayan adalar hariç, diğer bütün adaların da kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge

⁹⁵ Karar, s. 50, para. 147.

⁹⁶ Karar, s. 50, para. 149.

⁹⁷ Karar, s. 51, para. 151.

⁹⁸ Karar, s. 51, para. 152.

Örneğin 1996 Eritre-Yemen Tahkim Kararı'nda adaların konumunun ortay hat çizmek bakımından uygun olduğu ve 1982 BMDHS 15. madde uyarınca çizilen normal ortay hattın şayet tarihi haklar ya da diğer ilgili durumların gerektirmesi halinde değiştirilebileceği, ancak Tahkim Mahkemesi'nin hattı değiştirecek bir neden ya da ilgili durum tespit etmediği belirtilmiştir. 1996 Eritre- Yemen Tahkim Kararı, s. 47, para. 158. Karar metni için bkz. http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1160 [15.01.2015].

Divan'ın 2007 Nikaragua- Honduras Kararı'nda da, adaların konumunu özel durum kabul etmeyerek geçici eşit uzaklık çizgisinde değişiklik yapılmamıştır. 2007 Nikaragua-Honduras Kararı, s. 97, para. 304, karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/120/14075.pdf> [15.01.2015].

Görüldüğü üzere karasularının sınırlandırılmasında adaların konumunu dikkate alan pek çok karara rastlamak mümkünse de, adanın boyutunun ya da konumunun dikkate alınması, yine somut olaya ilişkin olarak uluslararası yargı merciinin adil bir sonuca varmak adına tercihi ile ilgilidir. Bkz. Bayıllıoğlu, Uğur. (2011). Uluslararası Hukuk Açısından Ege Karasuları Sınırlandırılması. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 210.

⁹⁹ Karar, s. 55, s. 168. Nitekim adaların deniz alanlarına sahip olması ile deniz alanlarının sınırlandırılmasındaki etkileri ayrı meseleler olarak kabul dilmektedir. Bkz. Bayıllıoğlu, Uğur. (2010). Uluslararası Adalet Divanının Romanya ile Ukrayna Arasındaki Deniz Alanı Sınırlandırmasında Serpent Adasının Etkisine İlişkin Tespitleri, *Çankaya University Journal of Law*, 7(1), s. 25.

alanlarına sahip olduklarına dair günümüzde hukuksal bir şüphe bulunmadığı ifade edilmektedir.¹⁰⁰

Münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığının sınırlandırılması bakımından, Mahkeme öncelikle ilgili iki alanın sınırlandırılması için tek bir hat çizilmesine karar vermiştir. Nitekim Divan'ın 1993 *Jan Mayen Kararı*'nda iki alanın birbiriyle örtüştüğü ve iki alanın da sınırlandırılmasında aynı esasın uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁰¹ Mahkeme'nin münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin olarak benimsediği önemli hususlardan bir diğeri de karanın denize hakim olduğu ilkesidir. Mahkeme, söz konusu ilkeye ilişkin olarak Divan'ın 2009 *Romanya-Ukrayna Kararı*'na atıf yapmıştır.¹⁰² Nitekim Mahkeme'nin yaptığı atfın haricinde ilgili ilkenin 1982 *Tunus-Libya Davası*'nda da benimsendiği görülmektedir.¹⁰³

Mahkeme söz konusu ilkeyi ortaya koyduktan sonra, sınırlandırmaya ilişkin olarak benimsediği yöntemi ele almıştır. Buna göre Mahkeme, Divan'ın 1969 *Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Kararı*'nda ortaya koyduğu eşit uzaklık yönteminin, diğer sınırlandırma yöntemlerine nazaran üstün olmadığı yaklaşımını benimsemiştir.¹⁰⁴ Ayrıca Mahkeme, Divan'ın 1993 *Jan Mayen*, 2001 *Katar- Bahreyn*, 2002 *Kamerun-Nijerya* ve 2009 *Romanya-Ukrayna* gibi kararlarında hangi yöntemi uyguladığını ele aldıktan sonra, eşit

¹⁰⁰ Acer, Yücel. (2008). Deniz Alanlarının Sınırlanmasında Adaların Rolü ve Devletlerarası Uygulama, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C. 4, No: 16, s. 2.

¹⁰¹ 1993 Jan Mayen Kararı, s. 24, para. 46. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/78/6743.pdf> [15.01.2015]. Nitekim bezer uygulama için bkz. 2007 Nikaragua- Honduras Kararı, s. 84, para. 265; 2002 Kamerun- Nijerya Kararı, s. 141, para. 286. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/94/7453.pdf> [15.01.2015]; 2001 Katar- Bahreyn Kararı, s. 57, para.173. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/87/7027.pdf> [15.01.2015]; 1985 Libya-Malta Kararı s. 24, para. 33. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/68/6415.pdf> [15.01.2015]; 1984 Maine Körfezi Kararı, s. 85, para. 194. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/67/6369.pdf> [15.01.2015].

¹⁰² Karar, s. 61- 62, para. 185.

¹⁰³ Benzer değerlendirmeler için bkz. 2001 Katar- Bahreyn Kararı, s. 110, para. 225-227; 1982 Tunus- Libya Kararı, s. 47, para.73, Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/63/6267.pdf> [15.01.2015]; 1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Kararı, s. 51, para. 96. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/51/5535.pdf> [15.01.2015].

¹⁰⁴ Karar, s. 72, para. 226- 227.

uzaklık yöntemini Divan'ın 2009 *Romanya- Ukrayna Kararı*'nda olduğu gibi üç aşamalı uygulamaya karar vermiştir.¹⁰⁵ Buna göre Mahkeme tarafından bir eşit uzaklık hattı çizilecektir, daha sonra coğrafi koşullar ve özel durumlar göz önüne alınarak ilgili hatta düzeltme yapmanın söz konusu olup olmayacağı tespit edilecek ve son olarak da çizilen hat orantılılık testine tabi tutulacaktır.¹⁰⁶

Mahkeme'nin, söz konusu üçlü metodolojiyi uygularken tespit ettiği geçici eşit uzaklık çizgisinin ilgili koşullar bakımından değerlendirilmesi safhasında, coğrafi koşulları dikkate alırken sınırlandırılmaya ilişkin içtihadattan faydalandığını görmekteyiz. Özellikle Bangladeş kıyılarının içbükey olmasının kesme etkisi yaratmasının, geçici eşit uzaklık hattına etkisi tartışılırken Mahkeme, Divan'ın 1969 *Kuzey Denizi Kıta Sahanlığı Kararı* ile *Gine- Gine Bissau Kararı*'na atıf yaparak, içbükey kıyıların kesme etkisinin adil olmayan bir sonuç doğuracağını kabul etmiştir.¹⁰⁷ Söz konusu yaklaşım neticesinde de kesme etkisi göz önüne alınarak eşit uzaklık hattında düzeltme yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.¹⁰⁸ Nitekim söz konusu husus, Divan'ın kıyıların genel şeklinin ilgili koşul olarak dikkate alınması gerektiğine ilişkin 1985 *Libya-Malta Kararı*'na uygundur.¹⁰⁹ Divan, aynı şekilde 2002 *Kamerun-Nijerya Davası*'nda da kıyıların içbükey yapısının ilgili koşul oluşturabileceğine karar vermiştir.¹¹⁰

Mahkeme'nin işbu kararda yalnızca, kıta sahanlığının dış sınırı belirlemek bakımından diğer kararlardan ayrıldığı görülmektedir. Çünkü Mahkeme, kıta sahanlığının 200 milin ötesinde sınırlandırılması uyumsuzluğunun çözümü bakımından yargı yetkisine sahip olduğu sonucuna varmıştır. Fakat Mahkeme'nin atıf yaptığı gerek 2006 *Barbados- Trinidad ve Tobago Tahkim Kararı*'nda gerek 2007 *Nikaragua-Honduras Kararı*'nda yargı mercileri, konuya ilişkin yetkileri olduğu sonucuna ulaşmış olsalar bile, bu yetkiyi kullanmaktan imtina etmişlerdir.¹¹¹

¹⁰⁵ Karar, s. 74, para. 233. Nitekim Divan, üçlü yöntemi son dönemde verdiği kararlardan biri olan 2012 *Nikaragua- Kolombiya Kararı*'nda da benimsemiştir. 2012 *Nikaragua- Kolombiya Kararı*, s. 75, para. 190. Karar metni için bkz. <http://www.icj-cij.org/docket/files/124/17164.pdf> [15.01.2014].

¹⁰⁶ Karar, s. 77, para. 240.

¹⁰⁷ Karar, s. 91, para. 295- 296.

¹⁰⁸ Karar, s. 92, para. 297.

¹⁰⁹ 1985 *Libya-Malta Kararı*, s. 47, para. 78-79.

¹¹⁰ 2002 *Kamerun- Nijerya Kararı*, s. 146, para. 296- 297.

¹¹¹ Karar, s. 113; para. 383.

Mahkeme konuya ilişkin olarak 1982 BMDHS'nin 33. maddesini de göz önüne alarak, kararların üçüncü devletler bakımından bağlayıcı olmadığını ve dolayısıyla kıta sahanlığının dış sınırının tespiti meselesinin üçüncü devletlerin haklarına hâle getirmeyeceğini ifade etmiştir.¹¹² Mahkeme, 1982 BMDHS'nin 76/VIII. maddesinde öngörülen Kıta Sahanlığı Sınırları Komisyonu'yla ilgili olarak, Komisyon'un ve Komisyon gibi organların görevleri ile Mahkeme'nin görevlerinin, 1982 BMDHS'nin en etkin bir şekilde yorumlanması ve uygulanmasını sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Sözleşme'nin 76/VIII. maddesi uyarınca Komisyon'un görevi, kıyı devletlerinin sunduğu kıta sahanlığının nihai sınırı ile ilgili bilgiler hakkında görüş bildirmektir. Söz konusu görüşe göre de devletler nihai sınırı belirleyecektir.¹¹³ Mahkeme uyarınca, Sözleşme'nin 83. maddesi bakımından öngörülen sınırlandırma ile 76. maddede öngörülen kıta sahanlığının dış sınırı birbirinden farklı meselelerdir. Komisyon'un görevi kıta sahanlığının tespiti bakımından kıyı devletine tavsiye vermek iken, deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin uyuşmazlıklar 83. madde ve XV. kısımda öngörülen yöntemler uyarınca çözüme kavuşturulmaktadır.¹¹⁴

1982 BMDHS 76/X uyarınca, işbu madde uyarınca öngörülen düzenlemelerin kıyıları karşılıklı ve yan yana olan devletler arasında kıta sahanlığının sınırlandırılması sorununa hâle getirmeyeceği öngörülmüştür. Mahkeme'ye göre, Komisyon'un görev alanı kıyıları yan yana ve karşılıklı olan devletlerin kendileri arasında anlaşarak kıta sahanlığını sınırlandırmalarına hâle getirmiyorsa, aynı şekilde Mahkeme'nin deniz alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin yargı yetkisi, Komisyon'un kıta sahanlığının dış sınırının çizilmesine ilişkin görevine de hâle getirmeyecektir.¹¹⁵ Sonuç olarak Mahkeme, ilgili soruna ilişkin karar vermeyi bir yetki aşımı olarak görmemiş, 1982 BMDHS'nin XV. kısmı uyarınca kıta sahanlığına ilişkin sınırlandırma uyuşmazlıklarını çözmekle

Divan'ın 2012 Nikaragua- Kolombiya kararında da, Divan ilgili meselenin taraflar arasındaki uyuşmazlıktan biri olduğunu kabul etmiştir. 2012 Nikaragua- Kolombiya Kararı, s. 45, para. 112. Ancak Nikaragua tarafından Divan'dan talep edilen 200 milin ötesinde kıta sahanlığının sınırlandırılması istemi Divan tarafından uygun bulunmamıştır. 2012 Nikaragua- Kolombiya Kararı, s. 50, para. 131.

¹¹² Karar, s. 109, para. 361.

¹¹³ Karar, s. 111, para. 374.

¹¹⁴ Karar, s. 111, para. 376.

¹¹⁵ Karar, s. 112, para. 379.

yükümlü olduğunu, bu yükümlülüğün Sözleşme'nin 76. maddesinde de öngörüldüğü üzere, 200 milin ötesinde kıta sahanlığı dış sınırını belirlemeyi de kapsadığını belirtmiştir.¹¹⁶

Mahkeme 200 millik kıta sahanlığını sınırlandırma hattını belirlemek için kullanılan yöntemin, 200 milin ötesine devam edecek kıta sahanlığı bakımından da uygulanır olacağı sonucuna varmıştır. İşbu bakımdan Mahkeme, taraflar arasında kıta sahanlığının sınırlandırılmasında uyguladığı eşit uzaklık yöntemini, 200 mil ötesine kadar uzatılacak kıta sahanlığı bakımından da uygulamış ve ilgili yöntem uyarınca belirlenen hattın Bangladeş lehine düzeltilmesine karar vermiştir.¹¹⁷

Mahkeme tarafından taraf devletlerin 200 milin ötesinde kıta sahanlığı ilanı yetkisine sahip olup olmadıkları tartışılırken, doğal uzantı kavramı ile söz konusu kavramın kıta kenarıyla ilişkisi ele alınmıştır.¹¹⁸ Mahkeme 1982 BMDHS'nin ilgili 76/I. maddesini yorumlarken, doğal uzantı kavramının, özellikle kıta sahanlığının 200 mili ötesinde uzatılması meselesi bakımından, kıta kenarı ile ilişkili olduğu sonucuna varmıştır.¹¹⁹ Söz konusu alanın yapısına ilişkin yapılan değerlendirmeler sonucunda iki tarafın da 200 milin ötesinde kıta sahanlığı ilan edebileceği sonucuna varmıştır.¹²⁰ Görüldüğü üzere Mahkeme, 200 milin ötesinde kıta sahanlığı ilan edebileceği yorumunu, doğal uzantı kavramıyla açıklamıştır. Dolayısıyla, uluslararası yargı mercilerinin kıta sahanlığını açıklamak bakımından doğal uzantı kavramını tamamen terk ettikleri sonucuna varmak mümkün değildir.¹²¹

¹¹⁶ Karar, s. 115, para. 390- 394.

¹¹⁷ Karar, s. 133- 134, para. 461- 462.

¹¹⁸ Karar, 118, para. 401.

¹¹⁹ Karar, s. 126, para. 429.

¹²⁰ Karar, s. 130, para. 446- 447.

¹²¹ Nitekim Divan'ın 1985 Libya- Malta Kararı'nda, mesafe kavramına, doğal uzantı kavramına göre bir öncelik verildiği görülmektedir. 1985 Libya- Malta Kararı, s. 24, para.33. Aynı husus 1993 Jan Mayen Kararı'nda da tekrarlanmıştır. 1993 Jan Mayen Kararı, s. 24- 25, para. 46. Ancak işbu durum, kıta sahanlığı ile münhasır ekonomik bölgenin birbiriyle olan ilişkisi sebebiyle tek bir hatla sınırlandırılmasında ortaya çıkmıştır. Nitekim yer verdiğimiz kararlarda da işbu neden-sonuç ilişkisi ifade edilmektedir. Ancak gerek 1985 Libya-Malta Kararı'nda gerek 2006 Barbados- Trinidad ve Tobago Tahkim Kararı'nda da ifade edildiği üzere, işbu durum münhasır ekonomik bölgenin, kıta sahanlığını tamamen soğurduğu anlamına gelmemektedir. 1985 Libya- Malta Kararı, s. 24, para. 33; 2006 Barbados- Trinidad ve Tobago Tahkim Kararı, s. 69, para. 226. Karar metni için bkz. http://www.pca-cpa.org/showpage.asp? pag_id=1152 [15.01.2015]. Kanımızca

Mahkeme'nin işbu kararı bir ilk olarak nitelendirilse ve uyuşmazlığın en ilgi çekici kısmı olarak değerlendirilse de, ilgili tutumu, yukarıda görüldüğü üzere diğer yargı mercilerinin tutumundan çok da farklı değildir.¹²² Divan'ın yer verdiğimiz bazı kararlarında söz konusu alanın sınırlandırılmasına ilişkin yargı yetkisinin varlığı kabul edilmiştir; Mahkeme sadece bir adım ileri götürerek işbu hakkın varlığını karara bağlamıştır.

Mahkeme son olarak gri alan ile ilgili, her bir devletin gerek kıta sahanlığı gerek münhasır ekonomik bölgeye ilişkin haklarını kullanırken diğer devletlerin de hak ve yükümlülüklerini göz önüne alması gerektiğini ifade etmiştir.¹²³ Bu bakımdan Mahkeme tarafların konuyla ilgili yükümlülüklerinden kurtulmalarını temin etmenin, konuya ilişkin özel anlaşmaların ya da uygun işbirliği düzenlemelerinin yapılması gibi pek çok yolu olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bu amaçla uygun hangi yola başvurulacağını taraflarca belirleneceği sonucuna varmıştır.¹²⁴

Mahkeme yaptığı değerlendirmeler sonucunda eşit uzaklık yöntemine göre çizilen kıta sahanlığı/ münhasır ekonomik bölge yan sınırını orantılılık testine tabi tutmuştur ve çizilen geçici eşit uzaklık hattında düzelme yapılmasının gerekli olmadığına karar vermiştir.¹²⁵

D. SONUÇ

Günümüze kadar gerçekleştirdiği faaliyetleri göz önüne alırsak, Mahkeme'nin kuruluşunun büyük bir hata olarak değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Yukarıda yer verdiğimiz üzere gerek yargı yetkisi gerek aldığı karar incelendiğinde, Mahkeme ile Divan arasında bir yarışmadan bahsetmek mümkün değildir. Mahkeme ile Divan arasındaki ilişki eski Divan Başkanı Yargıç *Higgins*'in de belirttiği üzere bir dayanışma ilişkisi olacaktır.¹²⁶

da, doğal uzantı kıstasının yerini tamamen mesafe kavramının aldığı söylemek mümkün değildir.

¹²² Konstantidinis, s. 282.

¹²³ Karar, s. 137, para. 475.

¹²⁴ Karar, s. 137, para. 476.

¹²⁵ Karar, s. 142- 143, para. 499.

¹²⁶ Uluslararası Adalet Divanı eski başkanı H.E Rosalyn HIGGINS tarafından Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi'nin kuruluşunun 10. Yıldönümünde yapılan konuşmadan atfen.

Kuruluşundan bu yana ihtiyati tedbir ve geminin salıverilmesi kararları vermiş olmasının oldukça eleştirilmesine rağmen, Mahkeme'nin verdiği kararlar ve yaptığı değerlendirmelerde, halihazırda uluslararası hukukun gelişimine katkı sağladığını söyleyebiliriz. Nitekim çalışmamızda ele aldığımız *Bangladeş- Myanmar Kararı*, uluslararası hukukun gelişimine katkı sağlamak yanında, Mahkeme'nin, yargı yetkisi çatışması ile içtihat farklılığı eleştirilerinin haklı çıkmadığının da kanımızca bir göstergesi olmuştur. Ayrıca söz konusu Karar, Mahkeme'nin sadece ihtiyati tedbir ve geminin salıverilmesi gibi uyuşmazlıkları çözme riskini de ortada kaldırmıştır.

Son olarak Divan'ın artan iş yükü ve artan talepleri karşılayamaması ihtimali karşısında, Mahkeme'nin deniz hukuku alanında daha etkin bir mercii olmasının olasılık dahilinde olduğunu söylemek mümkündür. Hatta bazı yazarlar Divan'ın yerini alması ihtimalini de ifade etmektedirler.¹²⁷ Mahkeme deniz hukuku alanında özel bir mahkeme olarak Divan'ın yerini alır mı bilinmez ama *Bangladeş- Myanmar Kararı*, kanımızca Mahkeme'nin deniz hukuku alanında etkinliğini arttırması bakımından itici güç olacaktır.

¹²⁷ Söz konusu görüş için bkz. Akçapar, s. 40.

KAYNAKÇA**Yararlanılan Kitaplar**

- Açıkgönül, Yunus Emre. (2012). *Deniz Yetki Alanlarının Hakça İlkeler Çerçevesinde Sınırlandırılması*, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Akkutay, Berat Lale. (2012). *1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Çerçevesi'nde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aksar, Yusuf. (2007). *Evrensel Yargı Kuruluşları*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Aust, Anthony. (2011). *Handbook of International Law*. UK: Cambridge University Press.
- Bayıllıoğlu, Uğur. (2011). *Uluslararası Hukuk Açısından Ege Karasuları Sınırlandırılması*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Churchil, R.R- Lowe, A.V. (1985). *The Law of the Sea*. UK: Manchester University Press.
- Gökalp, İbrahim. (2008). *Milletlerarası Adalet Divanı'nın Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasına Dair Kararlarında Dikkate Aldığı İlkeler*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.,
- Gündüz, Aslan, (2009). *Milletlerarası Hukuk (5.bs.)*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.Yayınları.
- Klein, Natalie. (2005). *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. USA: Cambridge University Press.
- Merills, J.G. (2000). *Internertional Dispute Settlement*. USA: Cambridge University Press.
- Özman, Aydoğan. (2006). *Deniz Hukuku I*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Yararlanılan Kitap Bölümleri

- Bennouna, Mohamed. (2012). How to Cope with the Proliferation of International Courts and Coordinate Their Action. Cassese, Antonio (Ed.), *Realizing Utopia: The Future of International Law* içinde . 06.05.2014 tarihinde <http://www.oxfordscholarship.com/> adresinden erişildi.

- Caminos, Hugo. (2013). The Growth of Specialized International Tribunals and the Fears of Fragmentation of International Law. Boschiero, Nerina- Scovazzi, Tullio- Pitea, Cesare- Ragni, Chiara (Ed.) *International Courts and the Development of International Law Essays in Honour of Tullio Treves* içinde. The Netherlands: Springer.
- Churchill, Robin. (2009). Some Reflections on the Operation of the Dispute Settlement System of the UN Convention on the Law of the Sea. Freestone, David- Barnes, Richard- Ong, David (Ed.) *The Law of the Sea: Progress and Prospects* içinde. USA: Oxford University Press.
- Dipla, Haritini. (2006). The Role of ICJ and the International tribunal Law of the Sea in the Progressive Development of the Law of the Sea. Strati, Anastasia- Gavouneli, Maria- Skourtoss, Nikolaos (Ed.), *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea* içinde. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Marltel, Elizabeth A. (1998). Looking Back to See Ahead: UNCLOS III and Lessons for Global Commons Law. Ku, Charlotte – Dieahl, Paul (Ed.), *International Law, Classic and Contemporary Reading* içinde (. USA: Lynne Rienner Publishers.
- Vidas, Davor. (2013). Consolidation or Deviation? On Trends and Challenges in the Settlement of Maritime Delimitation Disputes by International Courts and Tribunals. Boschiero, Nerina- Scovazzi, Tullio- Pitea, Cesare- Ragni, Chiara (Ed.), *International Courts and the Development of International Law Essays in Honour of Tullio Treves* içinde. The Netherlands: Springer.

Yararlanılan Makaleler

- Acer, Yücel. (2008). Deniz Alanlarının Sınırlandırılmasında Adaların Rolü ve Devletlerarası Uygulama, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C. 4, No: 16, s. 1- 18.
- Akçapar, Burak. (2009). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde Deniz Hukuku Uluslararası Mahkemesi. Prof. Dr. Oral Sander'e Armağan, C. 51, No: I- 4, s. 19- 42.
- Batır, Kerem. (2008). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Uyarınca Uyuşmazlıkların Çözümü: Mox Plant Davası ve Yargı

- Yetkilerinin Örtüşmesi. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C. 4, No: 16, s. 57- 77.
- Bayıllıoğlu, Uğur. (2010). Uluslararası Adalet Divanının Romanya ile Ukrayna Arasındaki Deniz Alanı Sınırlandırmasında Serpent Adasının Etkisine İlişkin Tespitleri, *Çankaya University Journal of Law*, 7(1), s. 23- 41.
- Boyle, Alan. (1997). Dispute Settlement and the Law of Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, Iss.1, s. 37- 54.
- Charney, Jonathan. (1998). Is International Law Threatened by Multiple International Tribunals? *Recueil des Cours*, Vol. 271, s. 101- 382.
- Erasmus, Gerhard. (1986). Dispute Settlement in The Law of the Sea. *Acta Juridica*, s. 15- 27.
- Gaertner, Marianne P. (1981- 1982). The Dispute Settlement Provisions of the Convention on the Law of the Sea: Critique and Alternatives to the International Tribunal for the Law of the Sea. *San Diego Law Review*, Vol. 19, s. 577- 597.
- Keskin, Funda. (1998). 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nden Doğan Sorunların Çözülmesinde Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi. *AÜSBFD*, 53(1), s. 185- 205.
- Kingsbury, Benedict. (1999). Foreword: Is the Proliferation of International Courts and the tribunals a Systemic Problem? *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol. 31, s. 679- 696.
- Konstantinidis, Ioannis. (2011). Dispute Settlement in the Law of the Sea, the Extended Continental Shelf in the Bay of Bengal and the CLCS: Some Preliminary Observations on the Basis of the Case Bangladesh/Myanmar Before the International Tribunal for the Law of the Sea. *Aegean Review of the Law of the Sea*, Vol. 1, s. 267- 285.
- Noyes, John. (1999). The International Tribunal For the Law of the Sea. *Cornell International Law Journal*, Vol. 32, s. 109- 182.
- Oda, Shigeru. (1995). Dispute Settlement Prospects in th Law of the Sea, *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 44, s. 863- 872.

Seymour, Jillaine. (2006). The International Tribunal for the Law of the Sea: A Great Mistake? *Indian Journal of Global Studies*, Vol.13, s. 1- 35.

Treves, Tullio. (1998- 1999). Conflicts Between The International Tribunal for the Law of the Sea and The International Court of Justice. *N.Y.U. Journal of International Law and Politics*, Vol.31, s. 809- 821.

Tuerk, Helmut. (2008-2009). The Contribution of the International Tribunal for The Law of the Sea. *Penn State International Law Review*, Vol. 26, s. 289- 316.

Yararlanılan Linkler

<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3> [15.01.2015].

<http://www.icjij.org/court/index.php?pr=1880&pt=3&p1=1&p2=3&p3=1> [15.01.2015].

<http://www.icjij.org/court/index.php?pr=87&pt=3&p1=1&p2=3&p3=1&PHPSESSID=5c407> [15.01.2015].

<http://www.icj-cij.org/court/index.php?pr=84&pt=3&p1=1&p2=3&p3=1> [15.01.2015].

Yararlanılan Kararlar

1969 Kuzey Denizi Kıta Sahanelığı Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/51/5535.pdf> [15.01.2015].

1982 Tunus- Libya Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/63/6267.pdf> [15.01.2015];

1984 Maine Körfezi Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/67/6369.pdf> [15.01.2015].

1985 Libya-Malta Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/68/6415.pdf> [15.01.2015].

1993 Jan Mayen Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/78/6743.pdf> [15.01.2015].

1996 Eritre-Yemen Tahkim Kararı, http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1160 [15.01.2015].

- 2001 Katar- Bahreyn Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/87/7027.pdf> [15.01.2015].
- 2002 Kamerun- Nijerya Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/94/7453.pdf> [15.01.2015].
- 2006 Barbados- Trinidad ve Tobago Tahkim Kararı, http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1152 [15.01.2015].
- 2007 Nikaragua- Honduras Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/120/14075.pdf> [15.01.2015].
- 2012 Bangladeş- Myanmar Kararı,
http://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/cases/case_no_16/C16_Judgment_14_03_2012_rev.pdf [15.01.2015].
- 2012 Nikaragua- Kolombiya Kararı, <http://www.icj-cij.org/docket/files/124/17164.pdf> [15.01.2014].